

Чаагай жыдылга — бүгү нийтинин херээ

БҮГҮ ДЕНИ КИРИШТИРЕР

Совет Тыванын 30 жыл боюга уткүштүр республиканын бүгү бузунарында калыптан ажал-иште бир кол чери хоорайларын, сууларын санитарлыг куулуурларын бедир болгон чаагайжылар ажылдар аазаан. Оон удуз ужуру-дугаалы кым-даа билер. Иччагаш чер-черде чурттакчы чоңу бо ажыда улам хойу-биле хаара тудары чутула.

Кызыл хоорайны ап көрөөл. Оон девискээринин 35—40 хуузу илан суугар доктаамал аштан-арыглан турар. А неке кезеңге ону чыгыт суугар, кодууна санэпидстанциянын сүмези-биле ботандырар. Бажын өргөлдөөринде хамаарышкан чурттакта черлеринин девискээрин аштаарын бо чылым доктаамал организастан, элэон чүүдөдөргү кылган. Санэпидстанциянын сүмези шына-биле билип, өй-паада хемчеглерин алдылааннар. Иччаала-даа № 3 бажын өргөдөн (өргөлдөкчү А. Ондар) бо талазы-биле ажылды

элэон кошкак чоруткан. Иланта 186, 187 дугаар кварталдарда бажынарнын девискээринин санитарлыг байдалы куду деннеде. Коммунал бажынарда чурттап турар чамдык чурттакчылар кабы хамаан чок тудулар, гаражтар, хаан кажаалары тудуп алган болур. Ол кажааларын арыт-шевер эвес тургузуп турарындан, аңаа кымыраскак чыгым туруп бээр. Олар дээрге калдыарың тардыкчылары дээрли бидинтир.

Устүнде айтылган кварталдарын санитарлыг деннеде кудур талызы-биле комиссия бо шаын хоорукүскөмүнү чыныкта тургускаан. Комиссия чамдык ажылды организастан-даа ук кварталдарын арыт-шеверинде өңкөзөн чүүдө эвөөн. Иччаганш комиссиянын ажылын ам күскү үедө ичкөгөйдөргө негеттүүлүк турар.

Хоорайнын чурттакчылыг девискээринин хей кезин хуузада бажынарлыг сектор ээ-

деп турар. Оон арылаашкыны санитар активчилеринин, хоорай Советинин депутаттарынын, милиция болгай медицина ажылдакчыларынын куужу-биле кылган хыналдаларын соонда оларын арыт-лаашкынын чорудуп келген. Бо чазын мынды хыналдаларын үш удаа кылган. Чамдык чурттакта бажынарнын девискээрин арыткан, аштап, санитарлыг деннеде кудурин олар сүмезеп, ову ашкыткынарны хоорукүскөмүн административтик комиссиянын дамчыттар торгоон. Мытыр түрбүжө Пролетарскаа, Шевченко, Суворов, Студенческаа, Пушкин болган өске-даа чамдык кудумчуларын санитарлыг байдалы өңкөзөөн. Боже хой-ниитинин, депутаттарын, санитар активинин, чөпүнү күжүн хаара тутса чогуур.

Оон ийай Кызылдын думчуларына тудугун айым-бүрү бөгүн, хулау, өдөтти, хоорайнын бок төгөр чери бар болгай. Оон амгы байдалы санитарлыг негедете дүшпей турар. Ону аде кылып, чаагайжыларын айтырмы республиканын коммунал ажыл-агый министрствозу болган хоорайнын чурттакта-коммунал ажыл-агый чери иштетирөөр үе келген. Ол шыкаш хоорай даштынны санитарлыг байдалын өңкөжөдөрүчө бүгү күштү хаара тудары бир чутула сорулга болуп турар.

Кызыла неделадын паныла санында санитар хушун организастанарын чарлаан. Аңаа кызылчыларын идея-кейли-биле хаара тудуп, чурттакта бажынарнын, албан-организастан черлеринин, кудумчуларын девискээрин арыт-шевер тургузары көрдүргөн. Ийаымылгага улөгөрлөг санитарлыг байдалы тургузуп, Кызылды сак-хоорай болдураалынар!

Бө хунерде санитар инспекторары чоңуну хуузада бажынарнын чынык бааа катан кезип көрүп, ийады арыт-шеверин байдалын хайгааран турар.

Д. НУНГАЛААЙ, Кызыл хоорайнын санэпидстанциянын санитар эмчизи.

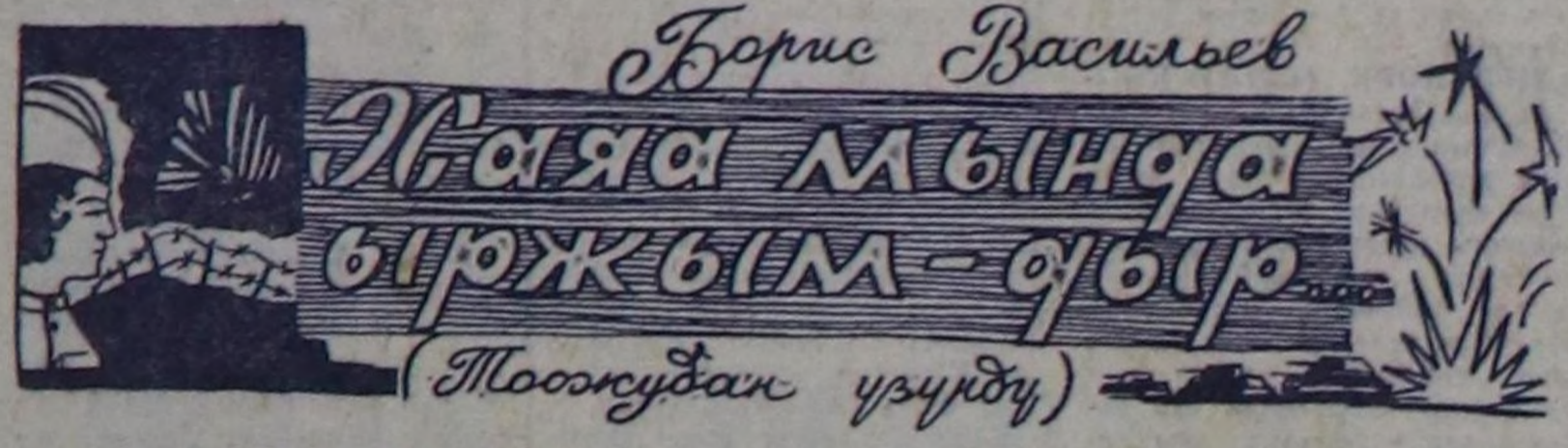
ШҮЛҮКЧҮ РОБЕРТ РОЖДЕСТВЕНСКИЙ

Рождественскийнин адын бистиң чуртта болгаш даштында-даа шулуң чогаалчы ынартар эки билер. Ол шулуңчүгүнү чогаалчы урза-аргасы — чечетелишикинде. Амгы үеде «Москванын ажылчыны» («Московский рабочий») деп ном үндүрөр черде «Хоорайнын үнү» деп өөң чаа ному парламенттин үнөү деп турар. Ийада Москванын болгаш Заполяренни, Американын болгаш Африканы дугайында шулуңтер кирген. Рождественскийнин композициялар-биле чогаалчы кады ажылы үргүл-

чүлөп турар—Марк Фрадкинниң болгаш Оскар Фельдманниң чаа ырыларынга шулуңтери ол биззэн. Роберт Рождественскийнин шулуңиыде эдезилээш, Евгений Птичкин «Мосфильме» антыр болгаш режиссер Евгений Матвеевтиң тырттырмы турары «Салым чок» деп фильминге ырын бээ ол бижип турар.

ЧУРУНТА: Р. Рождественский. В. МАСТЮКОВТУҢ фотосу. (СЭТА-нын фотохрониказы).

Биржылма-өбүр

Мен дүвүрөөнү чаралдым, эжим Уш-дугаар. Арыгын алган дилээр бодай-дыр мен... Дилээрни дашыла, Васков. Бичин бодаян чогуур: объектин куруг артыктыла калга бисти өргөлдөтөс болгай. Ол сөөн немецтерин калдып шыкындып чүвөлү? Чыгырлар алааттарлыг, автоматтарлыг лети. Хайгыла... Хайгыла? Силердин чүренин дайтылган көөр чүвөлү? Бажын эвөө калай-биле сөөн калгаар кускактажым алаан чыгарылыма магадаар бе? Оң-ла болгай, дады Васков бурутулду. Майтак-ла чүвө төвө дөңгөш. Чүгө ымыч чок бардын, Васков? Чүгү бодан түр сен? Гүлэр херек деп бодай-дыр мер. эжим Уш-дугаар. Эжымысында ыраваанда. Шын бодан турар-дыр сен. Команданан беш кижилең алган, оларынч нэй ба-ла-баанда. Бүрт ке. Кырпачо-ва ыкча-дыр бе? Мында. эш... Телефонун аа берик-дем. Кырпачова үр чутаалаш-паан: ийн уаза «дындадым» дөөш, беш хире ийилээн. Данызын беш кийиң каан. Силердин өргөдөргө беш кижини уаза бөрин даасты. Сен меңге дөмгө, оларын көргөтөң бер. Оянина узуртукчузу болзун. Иччаарга, улауун чыскаавыт. Чыскаалымты, эжим старшина. Канды чыскаал дээрли аан. Бирозынин бажынын дугу куржаалыга дөр чеделин боды барган, а өскеянинч бажында чүү адазы саазыннар.

Чөгөңчү! Мындагы улус-биле арга-арыг иштинде автоматлыг немецтер тудуп, хуура! Оон кадында бо күжүрлерин чепсөө дээрге, 1891 чылда-ла чогааткан, 1930 чылда бү-дүргөн көргөңчиг ланчылар-ла болгай... Суладанар! Жена, Галя, Лиза... Старшина арнын дырыштырган: Адыр, Осаянна! Немецтерин тудар дөш чорутуруус ол-дур. балыктар дөш өвөл. Иччаганш оода-ла боопан билир улус ап алга эжи мыкаш... Билер улус. Васков холун чыгаар бо-лааш, ара соксан, ам сакты хопун келген: Ийет, немецтер кым дырылтыр? Мен-билер мен. Чыскаалдан таан-даа ды-балааш үн үгөн. Федот Евграфыч ам-на туттумайың барган: Мен деп чүз ол? Иле-кээр узуртуу эвес бе! Дайычы Гурвич. Ох-хо-хо! Немецтер хол-лун кудур дөрдө чүү дээрли? Хенде хот. Чиге-дыр — деп, стар-шина ам-на холун чыгаан.— Илалдыр Гурвич. Дөмгө беш кийи чыскаал-мыккан. Шынгымы кышпын көстүрүн орадылган уругулар-ыг, а ол хирде мүн-не кор-ган шыкын чок. Ийн хонук хире чорур бис кылдыр бодан азыр херек. Кургак чөм, октардан... беш-беш байзын ап алдыр. Хырын дүшпөң... Азы тырпай чөмөлдөп алыр аан. Бижинч кеттинип, өзе-хере дыртынган азыр, белектерин. Ол бүтүгө—дөртөн минутта. Таранар! Кырпачова биле Осаянна эвөө соомче. (Уланчылыг.)

Карповтун баштайгы тиилелгези

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

СЕНТЯБРЬ 20-ДЕ МОСКВАДАН 13.30—Демчиылгалар програмы. 13.35—Өңүтү телекөргүзүт. Мультифильмер программы. «Кижин бозуп көрөм, Бараккиниң» «Футбол ой-нап билбес өдүрөгчөш». 14.05—Медьазелер. 14.15—Өңүтү телекөргүзүт. «Чурук бүрүтүндө —хүн». 14.30—Социалистик Куш-ажылдан Малдыры И. В. Комзенин парладаг көн-ферешилэи. 15.15—«Хаан душтуу». Фильм-опера. 16.50—«Уран чүүа мастерар». СССР-ин узугуң артын П. Массальский.

КИЕВЧИЛЕР ТИЛЭЭН

Киевтин «Динамо» коман-дазынын футболдөстери кубок ар эдилектеринин күбөгү дөш бир дугаар өйнгө Бол-гариянын ЦСКА командазын

«СПАРТАК» ЭГЕЛЕП ТУР

Наймысалдык «Спартак» командалынын футболдөстери УЕФА-нын кубуго дөш бирги эдилектин баштайгы оюунга Югославиянын «Велек» деп командалын 3:1 тилээн. Шө-лүң элдеринден бөмүктү Пис-

ЧЕТТИРГЕНИН ИЛЕРГЕЙЛЭЭН

Мола Арат Республиканын Убса-Нур аймаанда келген Нитанг Очпирин сагым-сетки-линге ол хун шына-ла өөрүң-чүт болган. Иччачыс ар-гак: оон еес урууларынын нези Шомболган Жаван мер-гежилдиң совет эмчелеринин ачмында кадымы өңкижин келген.

М. ХЕНЧЕ-НАРА.

ЮПИТЕР ПЛАНЕТА

ДУГАЙЫНДА ЧАА ЧҮҮДӨР

ВАШИНГОН. (СЭТА). АКШ-тын аронавтика болган космо дөргөми шапчылөөрин талазы-биле национал өргөдөл Юпитерге угтай салган «Юпитер-10» деп автомат-тыг космо станциязын ужуушкунуң түңдөдөрин үндүрөөн. Оон алган мөдөөлөр-нин хой кезин Юпитер дуга-йында оон мурунда бодалар-ны буруу шаан турар. Эрте-меденер алган мөдөөлөрнү, сай-гарып көргөш. Юпитер сууз водородтан тургустунган деп түңүкчө келген. Юпитер ка-дыг карт чок, алы бар-даа бо-ла, бичин өөк болур кадыг будумелди дээрлик ыгма-лап, болот турар. Оон ийай, ол Хун системанын плане-таларынын будумелчинин үш-түн ийиндең хой кезин бо-дунда тудуп турар. База Хун-биле дөмөй уагт энергиялыг кезиктөөштөрүн үнөр дөш болуп турары солун.

Биче театрның юбилейи

ССР Эвелелинин күрүң-тең академиктиг биче театры октябрьда 150 хараала. Ол байырады чурттуг культу-рамыдырылында турсаактыг болушкуну кылдыр медалдөш өрттирер. Турсаактыг хун-те белеткөөринин болган өрттирерин организаакчы комитетин тургускаан. Комитетти ССР-инин культура министри Е. А. Фурцева баштар.

СОҢУУРГАКТАРГА

ЗАБАЙКАЛЬДЕ ТЫВЫЛГАН Читавын педагогика инсти-тудунун археолог-студенттеринин хулар чөпек үеинин кижилеринин туралан тып алган. Казышыкыны область төвү-ден мрак эвесе Дворцы деп черде чорудуп-турар. — Суурун турган черинде будунуларын ол салыр чер-лерин, чылыдылга чектининин артыкчылар, даштан болган хулардан кылган аным-бүрү херекселдер, чараштыр каа-таан дай савалар тывалы-лаан—деп, экспедициянын узуртукчузу, институттун өр-те амжылын талызы-биле профрктору И. И. Кырпачов чуталаан. Ол-да чөк-кавыдан иви-жини хөөрүн база тыпкан. Ону долгандыр ивлер башта-рын салгылаан. Ужук чорур эилдер чуруу калкан дөрбөл-чип чөстөрдөн чып кылган кур, сыргалар, хулар бижек, шүтө оон тывылган. Дворцдан тып алган чүү-дөр Забайкальини буруңу тоонгауно улуу төрөл болук-терини тыгылганын дуга-йында эки тодраттычаан үе-зин тайыбырларынга дуа-лык болур. База бир солун тывыш дүм-бөй черде Ундугун хөлдү

РЕДАКТОРУН ОРАЛАКЧЫ М. Н. СМЕРНОВА

КИНО

СЕНТЯБРЬ 20-ДЕ «НАЙРАЛ»: «Маккенаның алдыны» (1-ги, 2-ги сериялар) 10.00, 12.40, 15.20, 18.00, 20.40 шактарда. «ПИОНЕР»: Киночымыды 9.50, «Соңу флоттун огау» 11.20, 13.10, 16.35, «Хоорай кырында куштар» 15.00, 18.25, «Даврия» (1-ги, 2-ги сериялар) 20.00 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Витя, Маша болгаш далайын чадаг шериниң дугайында» 10.00, 15.00, «Мөөң доруун кижин» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. «ВОСТОК»: «Камонүң сөө-лү мадырамы чоруу» 15.00, 16.40, 18.20, 20.00 шактарда.

КУРСЧЕ ЧАЛАП ТУР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүленинч кионофикация эгелеги ийги категориянын ал-ды ай хуусаалыг киномеха-никин куруун чарлап тур. Иччазилер бо чылдын октя-брь 15-те эгелээр. Маңа ха-маарышкан айтыргаларын рай-оннарнын кионофильмниң дирекцияларындан, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвү-лендин билип ап болур. Кио-нофикация өргөлдөнүн адрези: Кызыл хоорай, Ночетов кудум-чузу 45, «Найрал» кино-театр. В. ЦЕРПОВИЧ, ФРУНЗЕ. (СЭТА-нын көрр.)

ОЙНАП АЛЫР СИЛЕР!

1974 чылдың сентябрь 30-де Ленинград хоорайга Кур-леинин үш хулау иштиги чөшкүнинин ойнап алыр 66-гы тираж болур. Тиража 44180 ойнаашкынар таваржыр, оларынч иш-тинде 5000, 2500, 1000, 500, 100, болган 40 рублдың ой-нап алышыкынары бар. Бо чөшкүнниң чылдың-ла 8 ти-ражын өрттирер турар: февраль 15-те, март 30-те, май 15, июль 30-те, август 15-те, сентябрь 30-де, ноябрь 15-те бол-гаш декабрь 30-де. Облигациядан садып ап, ойнаашкынар тиражыга кир-жиңер!

Чөөн-Хемчин районунуң Бора-Тайга ортуман шлолазын Се-мен Доржуевич Ондарның 1970—1971 өрөдөгө чылында дооскан А. № 264230 аттестады читкен. Читкен докумен-тинин күш чөп санаар.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ. Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүленинч Ном үндүрер чер, полиграфия болган ном садмынын талазы-биле өргөлдөөнин типографиязы.

БЫСЛА ШЕТИШКИН-КРАВЧЕНКО КУДУЖУУ, бажын № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторуңу 24—63, редакторуңу орадакчыларыңны 35—24, пропаганда кидизинин 23—54, харыскалгалы секретарыңны 23—35, партияңың амды ырал кидизинин 37—13, культуру кидизинин 23—54, кады ажыл-агый кидизинин 21—47, үлөтүр кидизинин 22—64, чагаа кидизинин 41—27, информация базас совет тургутап кидизинин 20—60, бухгалтерияның 31—75, корректорларын 27—41. Солуу калбай барганга 32—75 телефонго долгаар.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНӨР ТИРАЖЫ 16056 ЧАГЫМ № 228. ТС—01088.